

Dr. Kadosa Marcel:

A választójog reformjához.

Elértünk a nevezetes naphoz, amelyen a magyar képviselőház asztalára letette a kormány a választójogi reform törvényjavaslatát. Miként várni lehetett: ez alkalommal a napisajtó nem takarékoskodott az ünneplés díszes szavai-
yal és megadta a maga részéről azokat, a szóvirágokat, amelyekből állandóan bő termése van.

Mi, mint szociálpolitikusok hívei vagyunk az általános választójognak, de éppen mint szociálpolitikusok nem vagyunk semmiféle princípiumnak és így az általános választójognak sem babonázottjai. A reform érdekében vívott küzdelem minden túlzásait megértő lélekkel szemléltük, mert! túlzás nélkül semmilyen küzdelmet se lehet folytatni. Ily nagyjelentőségű reformot, amelynek megvalósításához az előítéletnek és osztályelfogultságnak oly vastag jégréteget kell megoldvasztani, nem lehet másképen népszerűvé tenni, csak úgy, ha az embereiknek apránként valósággal a vérébe ültetik át azt a tudatot, hogy a megváltásukat jelenti ama reform és hogy boldogulásuknak nincsen semmi lényeges akadálya, csak az, hogy a szóban forgó reform még nincsen megvalósítva. Most már azonban ennek a küzdelemnek vége van: a törvényjavaslat be van terjesztve és aki beterjesztette, az maga a kormány, amely felelősségének tudatában bizonyára arról is gondoskodott, hogy amennyiben a parlamentben a javaslat keresztül nem menne, úgy az országra appelláljon.

Ma már tehát, amikor nem óhajtásról, hanem a Ház asztalán fekvő javaslatról van szó: nyugodtabban és józanabban lehet a kérdéssel foglalkozni és ki lehet mondani az ország felvilágosítására, hogy az általános választójog nem csodaszor és semmit a világon nem valósít meg valamely ország alkotmányos életében, csupán azt az egyetlen-egy lehetőséget, hogy a népnek szélesebb rétegei vonat-

nak be a törvényhozás életébe. Ennek pedig a dolog természete szerint éppen úgy lehetnek karok, mint hasznos következményei. Ha a szélesebb népréteg egyszersmint több komolyságot, nagyobb becsületességet, élénkebb lelkiismeretet, magasabb értelmet jelenj akkor ez természetszerűleg jótékony hatásúvá teszi az általános választójogot. Ha ellenben a nagyobb tömeg lazább lelkiismeretet, könnyebb megvesztegethetőséget, fokozottabb komolytalanságot és kisebb értelmet jelent, akkor e körülmény által az általános választójog valamely országot a romlásba és pusztulásiba vihet

Az általános választójog megvalósításának tehát csak avval a föltételezéssel lehet örvendeni, hogy ez a reform a nemzet jó szclkmét juttatja majd kifejezésre a törvényhozásban és általában az ország politikai életében. És abban a pillanatban, amikor ezzel tisztában vagyunk, világossá lesz előttünk, hogy maga a választójog még semmi egyéb, csak egy lehetőségnek a megteremtése. A lehetőségnek magának még csak majd ezután kell tartalmat adnunk népünknek olyatén nevelésével, hogy a kezeibe lefektetett jogot az ország üdvére gyakorolja.

Az általános választójog nem azt jelenti, hogy most megadtuk a népnek a jogot, elvégeztük tehát vele szemben a kötelességünkéit. Ellenkezőleg: az, igazi kötelesség csak most kezdődik (mindannyiunk számára, mert máskülönbem nem sok idő multán annak a szomorú valóságnak ébrednénk a tudatára, hogy olyanok kezébe adtunk hatalmas fegyvereket, akik ilyenek forgatásához kellőképen kiművelve nem lévén, közveszélyessé váltak azért, hogy a jog fegyverével voltak felruházva. Tudjuk jól, hogy a jog birtoka önmagában is nevelő hatással van, mert nincsen jobb nevelő a világon, mint a felelősség. Ámde, hogy valaki a felelősségnek tudatában legyen: ez maga is már oly magas fejlettségű állampolgári erkölcsiséget tételez fel, amit a sors nem ad egy nemzetnek sem ajándékba. Ezt minden nép csak a kiválasztottjainak, jobbajainak, a magasabb osztályaihoz tartozóknak lelkiismeretes nevelő munkája által érheti el idők folyamán. Az ország intelligenciája, vagyonilag és szellemileg kiváltságos osztálya, amikor jogokkal ruházta fel a nép széles rétegeit, legyen vele tisztában, hogy ezzel nem kötelességet teljesít, hanem ellenkezőleg: oly kötelességeket vál-

fal magára, amelyek teljesítésétől függ a nemzet sorsa és az ország létezése. Hogy az ország létezése, ezt bátran alá is húzhatjuk, mert valóban: rossz körülmények között semmi se alkalmasabb egy ország tönkretételére, az általános választójognál, ugyanannál a választójognál, amely jó körülmények között az ország legfőbb üdvét van hivatva megvalósítani.

Minderről keveset hallottunk a nagy vezércikk-frázisáradatban, amely valósággal előntötte a választójogi törvényjavaslat benyújtásának nevezetes napját. Ezt azonban nem kell túlságosan tragikusan venni, mert az ilyesmi talán nem is a minden egyes nap érdekességeit számontartó napisajtó dolga. Nem a napilapoknak, nekünk valamennyiünknek kell áthatva lennünk attól a gondolattól, hogy amely pillanatban a nagytömeg kezeibe tétetik le a törvényhozás joga, abban a pillanatban a politikai komolytalanság és a közéleti uri könnyelműség az ország végromlásának gyorsan ható eszközévé lett. Ebben a pillanatban megszületett annak a komoly kötelessége, hogy minden jó értelemben vett hazafi szívében viselje a nép jólétének, jó gondolkozásának, jó nevelésének, erkölcsi és -anyagi boldogulásának a sorsát. Attól a pillanattól kezdve, amikor a nagytömegnek gyakorolható politikai jogai vannak, a nagytömeg nem lehet többé elégületlenséggel, .analfabétasággal megvert, dühhel és daccal te-[^]litett eleme az országnak, mert ha igen: jaj annak az országnak, amelyben ez a tömeg jogokat gyakorol.

Nem azért kell tehát örömmel üdvözölni az általános választójogot, mert annak a segélyével majd a nép kivivja magának teljesebb boldogulásának a föltételeit, hanem azért, mert a jogoknak már régibb idő óta birtokában lévő osztályok, amikor a »népet beviszik az alkotmány sáncaiba«, ezt nem tehetik más elhatározással, mint csak úgy, hogy ezentúl igazán gondjuk lesz a népre és a jobb gazdasági politikával, jobb közoktatással, tökéletesebb példaadással, az egész társadalmi élet színvonalának emelésével a nép kezébe letett jogokat az összeségnek, az egész országnak javára fogják gyümölcsözővé tenni.

Ebben a reményben üdvözöljük a javaslatot.

Zathureczky László assakürti lelkész: Az evangélium szocializmusa.

Karácsonyi olvasmányul adjuk a „*Szocializmus és reformáció*” c. munka nagyolvasottságú szerzőjének ezt a tanulmány-fejezetét. Nagy örömünkre szolgálna, ha a szerző példájával is megerősítve láthatnók azt) a tapasztalatunkat, hogy a vidéken mindegyre jobban szaporodik azoknak a komoly tanulmányozóknak és gondolkozóknak a száma, akik kívül állva az üzlet-szerű és politikai heccelődések fegyverkovácsaiképen szereplő féltudósok és áltudósok klikkjén, biztató jelenségeit adják társadalmunk szellemi és lelki nőemelkedésének. *A szerk.*

Az eszmefejlődés folyamában a mi korunk oly átmeneti kor, melyben a szocializmus kérdéfének ethikai alapon való megoldása a jövő előkészítését jelenti.¹

Midőn az u. n. ideologikus szocializmus, mely »a köz-tulajdont valamely eszme, idea, ideál alapján kívánja megvalósítani (a köztudatban vallási szocializmus a neve s képviselői: Morus, Roqsseau, Carlyle stb.)² azt hangoztatják, hogy az evangélium etnikai elveinek kell a kérdés megoldásában érvényesülniök, nemde joggal merül fel a kérdés, hogy vájjon az evangélium az ő sajátlagos elvont fanjaival egyáltalán igénybevehető-e?³ Hiszen bizonyos anyagias célok-nak a vagyoni, a gazdasági téren való realizálásáról van szó! E kérdés tehát anyakérdés:.. Ennek felfejtésénél dől el

¹ Fr. G. Peabody, Jesus Christus und die soziale Frage. Giessen 903 1. K. 4 1. „Wenn man sagt, dass die soziale Frage grade jetzt unter den menschlichen Interessen eine zentrale und herrschende Stelle einnimmt, so sagt man damit bei weitem nicht genug“.

² Thomas Carlyle: Arbeiten und nicht verzweifeln. Magyarban: Munka és hit. Bpest

³ Fr. G. Peabody i. m. 8 1.: „Die soziale Frage unserer Zeit ist eine ethische Frage, die auf ihrer Oberfläche wirtschaftlicher Natur zu sein scheint, entspringt in Warheit aus einem Gefühl des Unrechts“.

ítéletünk. A különböző irányban haladó szociológusok ezt érintő kutatásait egyelőre elkerülve, in medias res, azaz magára az etnikai forrásra, a Krisztus evangéliumára, lényegére, céljára, eszközeire kell figyelmünket elsődleges sorban fordítanunk.

A szociális kérdés lényege szerint egy oly törekvést jelez, melynek célja itt a földön az eszményhez közelfekvő anyagi jólét és szellemi szabadság megvalósítása.⁴ Egyszerű tekintetre is látjuk, hogy a gazdasági életnek a technikai oldala mellett van egy erkölcsi is. Ilyen: Hogyan dolgozik a munkás, mily érülettel viselkedik a munka nehézségével, a munkatársakkal és a munkaadójával szemben.⁵ Ezt az alaphangot szólaltatja meg a munkásmozgalom a munkaadók könyörtelensége elleni panaszában.⁶ S igaz, hogy dacára a mai kultúra rendkívüli vívmányainak, a kereskedelmi élet Óriási fellendülésének, a tudomány bámulatraragadó felfedezéseinek, valamint a társadalmi filantropikus körök és politikai hatalmak nyomortenyhítő munkásságának, éppen a jelen korban érezzük legfeltűnőbbben egy visszás, erkölcstelen szociális állapotot. Ime nagyjából ezek a vonások adják meg a szociális kérdés erkölcsi jellegét s ezzel az evangéliumra való hivatkozás jogát. Igaz, hogy az evangélium tisztán csak spirituális, erkölcsi elveket nyújt, azaz látszólag csak negatív járulhat a kérdés megoldásához, ám tekintve az evangélium világreformáló történeti hatását, ezen erkölcsi elveket a pozitív gazdaságtani elvek méltó riválisának kell tartanunk.⁷ Mert ugyan mi mást hirdetett az evangélium, mint bűnök bocsánatát, az istenfiúságot, a megfeszített s a feltámadott Krisztust, a mennyei örökséget s mégis éppen

⁴ U. e. m. 2 I: „Die soziale Frage ist der zum Bewusstsein gekommene Widerspruch der volkswirtschaftlichen Entwicklung, mit dem als ideal vorschwebendem und im politischen Leben sich verwirklichenden, gesellschaftlichen Entwicklungsprinzip der Freiheit und Gleichheit”.

⁵ Dr. A. Schaffle: Die Quintessenz des Sozialismus. 14. Aufl., Gotha 906. VII. Ab.: „Wechselseitige Arbeitssucht und Kontrolle, stärkere freie Disciplin, sichere Vereitelung der Überarbeitung, der Kinder und Frauen Verwahrlosung, Verhütung der Ausbeutung durch Privatinteressen, Beseitigung der Faulenzerei und des unproduktivischen, parasitischen Lebens, Verhütung der Korruption des messlosen Luxus, des Eigenthumsverbrechen usw”.

⁶ A. Isszaieff i. m. 14 I. és Marx kiáltványa,

⁷ D-G. Traub i. m. 12. §.

ezek nyomán sarjadt ki új élet, lett »új teremtés!«⁸ Valóban a kereszténység szociális hatása, kivált az első századokban bámulatos.⁹ Ez vívta ki a munka becsületét, a személyei felelősség és becsület értékét. A női nem emancipációja, a családi élet megtisztulása, az általános emberszeretet követelése, a szegényekről való gondoskodás,¹⁰ az emberiség ideája a vagyon valódi értékelése,¹¹ a szellemi kultúra fejlődésének lehetősége, az ő érdeme. Ezt pedig elérte: istenországának,¹² mint célnak, a szeretetnek,¹³ mint eszköznek s az erkölcsi jellemnek,¹⁴ mint alapnak, az emberi lelkekbe való beoltásával az evangélium erejével. í Ha már most leszögezzük azt a tényt, hogy nemcsak általában az emberi nem erős ethikai ösztöne,¹⁵ hanem a modern szociáldemokrácia is,¹⁶ bár akaratlanul, az evangélium szocializmusának a vallója, fontos érdekünk tudni, hogy mint is alkalmazkodnak hát az evangélium itt említett elvei a speciális gazdasági kérdésekhez s azok megoldásához?

⁸ *Fr. A. Lange*. Geschichte des Materialismus, II. B. IV. Abs. „Das Gloria in excelsis bleibt eine weltgeschichtliche Macht und wird schallen durch die Jahrhunderte, so lange noch der Nerv eines Menschen unter dem Schauer der Erhabenen erzittern kann” ... V. o. *G. Traub* i. m. 11.§.: „Sündenvergebung und Gotteskindschaft. Das erste bedeutet die unerschöpfliche Macht stets von neuem Gutes zu thun und die zweite religiöse Idee der Gleichheit Aller vor dem Höchsten in die That umsetzte”.

⁹ *Dr. Földes B.* i. m. 3, 166 II.

¹⁰ *Jouan Stuart Mill*. Über die Freiheit (Un. Bibi. 81. I.) művét érintvén mondja *Lange* i. m. L. §.: „Dennoch ist es schwerlich ein Zufall, dass es doch eben die christlichen Länder sind in denen eine geordnete Armenpflege aufkam und in denen sich weiterhin der Gedanke entwickelte, dass das Elend der Massen eine Schande ist der Menschheit und dass alles daran gesetzt werden muss, um es gründlich zu beseitigen”.

¹¹ *G. Traub* i. m. 3 §: „Das alte Wort Christi ist zur erschreckenden Wahrheit geworden: Gott oder Mammen”.

¹² *Máté ev.* 6. S3. „Keressétek először Istennek országát”. ¹³ *Máté ev.* 21. 39. „Szeresd felebarátodat mint tenmagadat” ... ^ *János ev.* 17. 19. „Én ő érettek szentem magamat, hogy ő is szentéltek legyenek valóban”.

¹⁵ *D. m. v. Nathosius*, Was ist christlicher Sozialismus? Berlin 1896. 18 1.

¹⁶ *Isszaieff* i. m. 349 1.: „Teljes meggyőződéssel állítjuk, hogy éppen a szocialisták között találunk számos emberre, akik Krisztus ezen tanítását az életben állhatatosan követik” ... s III. f. 350-1 IL: „Valóban Krisztus életében számos oly megható esemény volt, amely nem tévesztheti el hatását mindazokra, akiknek nincsen köszívük”.

Röviden: Melyek az evangélium bajt orvosló specifikus javaslatai?

A szociális kérdés nemzetközi s azért mindenütt egyforma jellegű.¹⁷ Általános panasztárgya, hogy a gazdasági állapotok visszasok s az ebből támadt társadalmi rend romlott,¹⁸ mint például azért, mert csekély munkadíjat biztosít a munkásnak, hosszú munkaidőt követel s emberhez méltatlan munkanemet ró a munkásra.¹⁹ Csak két osztály létezik, – úgy mond – a vagyonosoké és a paupereké.²⁰ Minden nyomornak forrása a tőke uralma,²¹ mert az, mint magánvagyon szerepel Különösen elemi erővel fordul e vád a történelmi osztályok ellen, melyek szerinte »Raubkapitalon, Diebstahlon« épültek fel. A felső tízezrek családi élete pedig „az erkölcsi léhaság tűzhelye.”²² Az állam a vagyonosok által kormányozva, azok javára alkotja törvényeit. Az egyház vizet prédikál, maga meg bort iszik.²³

A szociáldemokrácia e bajokat átlagvéve, három javaslattal igyekszik eliminálni, midőn követeli: 1. A termelőeszközöknek a társadalom közvagyonává tevését, (Marx-Kautsky); 2. a közmunkának társadalmi utón való rendszeresítését; is 3. a munka jövedelmének igazságos megosztását és közhasznú hovatfordítását...²⁴ Megjegyzendő, hogy az

¹⁷ *W. Sombart* i. m. 12 l.

¹⁸ *K. Kautsky* i. m. és *Marx* kiáltványa.

¹⁹ A munkaórák mozgalom lefolyását alaposan tárgyalja, *Sidney és Beatrice Webb*, Munkásdemokrácia. Társ. t. k. Bp. 909. l. köt. 408-411 II. A gépnymorról szóló leírást l. u. e. mű Vili. f. 456-7 l. „*Dávid Eduard* i. m. 310.12 11. „A munkabér alakjainak különféleségéről”.

²⁰ *Marx* l m. 38 l.

²¹ *Lassale F.* i. m. Proklamációjában mondja: „Az önöké, a vagyontalan osztályoké (96%) tehát uraim, az állam nem pedig a mienk, a vagyonos osztályoké. Az állam az önök, a vagyontalanok nagy egyesülete”.

²² Er raubt, indem er die Steigerung der Bevölkerung für sich ausbeutet. „*Bernstein-Kautsky* i. m. 136 l. V. Ö. *Machiavelli Miklós* A fejedelem. Olcsó K. 8 f.” „A népet ki lehet elégiteni, minthogy becsületesebb utón jár, mint az előkelők”.

²³ *W. Sombart* i. m.: „Liege kongressuson Hué képviselő mondta: Gyalázat a kereszténységre, hogy Krisztus igehirdetői a szószerkről magasztalják a testvérgyilkosságot.

²⁴ *Dr. A Schaffte* i. m. I. 5 l. bevallja: „Der Leser, welcher^niit diesem umwälzendem Organisationsplan sich niemals rärer angeben hat, wird ihn kaum begreifen. Wir selbst haben längere Zeit gebraucht, ums in denselben hinein zu denken”.

első javaslat nem zárja ki a magántulajdon fogalmát; csak azt tiltja, hogy azt kamatgyarapításra felhasználják. Nem helyes az a beállítás sem, mintha a most oly egyenlőtlenül felosztott vagyonnak aritmetikailag egyenlő részek szerinti felosztását javallaná. A munka jövedelméből sem részesedhet ki-ki ad infinitum, hanem »az általános munkakötelezettség mellett, egyenlő jogon, ki-ki az ő észszerű szükségletei szerint.« S mégis! E megoldási javaslatok nehézsége abban áll, hogy éppen a megoldandó kérdést hagyják megoldatlannul, t. i.: M i k é n t szabályozza és vezesse az a közösség (nemzet, állam?) a munkát? Mi az a »közhasznú hova fordítása, észszerű, igény szerinti elosztása« a vagyonnak az egyesek között? Csakugyan! A munkának igazság elvén való jutalmazása ideális törekvés, de a gyakorlati életben való-síthatása, legtöbbször utópia. Találóa n mondja Sombart: A szociális javaslatok haszontalan utópiák mindaddig, amíg valamely álmodozónak elméjében önkényesen alakulnak. Élet-revalókká csak akkor lesznek, ha a meglevő gazdasági viszonyokhoz alkalmazkodnak.²⁵

A kép teljessége kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy »eme gazdasági javaslatokat« az egyedül igaz tudomány nevében emeli Zászlajára a szociáldemokrácia. E tudomány nem egyéb, mint az u. n. természeti jognak eüdaimonisztikus; erkölcstana.²⁶ A manifesztum alapeszméje szerint is, a gazdasági termelés és az emberek történelmi szükségszerűséggel történő differenciálódása, képezik a kor politikai és szellemi történetének alapját.²⁷ Hangoztatja, hogy csak a tudat-

²⁵ *Isszaieff* kimagyarázásaitól sem okosodik meg az ember. 1. 13. fej. „Der blosse Arbeitskostenwert, wie er bisher formuliert war, macht die ganze Ökonomie des Sozialismus vorläufig zur Utopie“, erősíti *Dr. A. Schaffie* i. m. V. Abs.

²⁰ Főképviselei közé tortozik *Büchner L.* műve: *Az Isten fogalom*, ford. Lipcse 1875 U. ettől: *Erő és anyag*. 10 kiad. ford. Lipcse 1875. Legújabb *Ernst Heckel*. *Welträtsel*. Volkst. Ausg. Ez utóbkínak etítélője *Dr. Thill E. Dennert*. *Die Wahrheit über Er. Heckel u. seine Welträtsel*. Volksausg. Halle. *A. Lange* így jellemzi: „An die Stelle der Lust, hat die neue Zeit des Egoismus gesetzt.. Die Sozialisten huldigen ja ebenfalls dem Materialismus und die Anweisungen der Religion auf das Jenseits verwerfen, und das Glück der Menschheit im diesseitigen Leben begründen zu wollen“. 1. m. Abs. IV. Abs. 3. 1.

²⁷ A nagyzási hóbort és a demagogikus lázítás jellemrajzát hüen adja *Dr. Szeberényi L. Zs.* műve: *Tömegmozgalmak az alföldi parasztvárosokban*.

tanság veszi rá a tömeget, hogy a hűségre és a hitre építve elfogadja a vallásnak azt a parancsát, hogy az ember zúgolódás nélkül viselje el sorsát, bármilyen nyomasztó is legyen az²⁸ és hogy a fennálló rendet józannak és igazságosnak ismerje el, bármily szörnyű legyen is az. Aki szerinte öntudatos módon vallja magát a szocializmus hívének, az nem tarthat egyetlen keresztény egyházhoz sem.²⁹ A szociáldemokrácia régebbi és modern tudományos szószólói hihetetlen következetlenséggel tárgyalják pld. a kereszténység- és emberiség, a hit és ember fogalmát, az evangélium és a hivatalos egyház tanait. A szociáldemokrácia programjában nem lát hielyi.iafű ,a vallásnak. A törvény, erkölcs, szerinte csak polgári érdekek búvó helye, vagy álorcája. »A vallásnak első szava: Isten, – fejtegeti Engels Fr. – egy nagy hazugság.«³⁰

Történet-filozófiai látszögből vizsgálva e küzdelmet, tulajdonképpen az két egymással ellentétes irányelv, t. i. a szocializmus és az individualizmus között megy végbe. Magaj a szociális kérdés pedig e két végletegnek (extreme) a létezését fejezi ki s tárgyalja. Elemiére bontva, azt kérdi: lehet-e a birtokjogot egyáltalán igazolni? Lehetséges-e a szegénységet kiirtani? Igazolható-e a pénznyerés? A jóság és gazdagság ellentétes fogalmak-e?

E kérdéseknek ,a szociáldemokrácia által való meg nem oldhatása az evangélium erkölcsi elveinek a megoldhatáshoz való jogát állítja előtérbe. Ezek azt tanítják, hogy a gazdagság nem jele az isteni kegynek, sőt az erkölcsi élet kifejlődésének legveszedelmesebb akadálya,³¹ viszont pedig a szegénység nem jele az isteni kegy vesztésnek. Az evangé-

Bp. 1913. Továbbá: „A parasztok helyzete Magyarországon. B.-Csaba és A parasztkérdés B.-Cs. 908”

²⁸ *Isszaieff* i. m. 29 l. ²⁹ U. e. mű 8 f. 339-341 11. Nagyjából a katolikus egyházza érti. „Sőt én még tovább megyek: Én a kereszténységet legtisztább formájában is *összeegyezhethetlennnek* tartom a szocialista felfogással”. V. ö. ezt u. e. mű. 359 l. hol ennek ellenkezőjét állítja: „A tények azt bizonyítják, hogy a *szocializmus ideáljai éppenséggel összeegyeztethetők a kereszténység alaphangulatával.* L. *Wanderweide* E., A kollektivismus és az ipar evolúciója. V. f. 158 l.

³⁰ *Bernstein-Kautsky* i. m. 9. K. II. 144. 1.: „Diese Heuchelei führen wir auch auf die Religion zurück, deren erstes Wort eine Lüge ist”.

³¹ *Mark ev.* 10. 23 *Luk. ev.* 6. 20 24; *Máté ev.* 6. 19.

lium egy közös, magasztos eseményt ragyogtat, mint elérendő célt úgy a gazdag, mint a szegény előtt, t. i. Istenországát, mely minden anyagi és lelki javakat magában foglal. Csak egy választást enged meg az oda törekvőnek, vajjon Istennek-e akar szolgálni vagy a mamonnak?! Az evangélium nem tör a szociális osztályok, elsősorban anyagi tekintetben való kiegyenlítésére, hanem, hogy az ezt előidéző lelkek harmóniája által ama célt általok lehetőleg megközeleltesse. Szerinte senki sem korlátlan ura vagyonának.³² Eljön a számadás órája mindenkinek.³³

Közbevetve. Történetileg nincs igazolva az első jeruzsálemi gyülekezet gazdasági kommunizmusa, melyre pedig nem egy szocialista, mint a földi paradicsom testét öltött alakjára hivatkozni szokott.³⁴ Mert hiszen Márk anyjának háza volt Jeruzsálemben. Az Antiochiabeli hívek is mindnyájan elhatározták, hogy segélyt küldenek ki-ki a maga tehetése szerint.³⁵ Pál apostol nem tud az ilyen kommunisztikus mozgalomról.³⁶ Egyszóval: az első pünkösöd napjának kommunizmusa nem volt kényszer erejével bíró szisztéma.³⁷

Az evangélium szocializmusa, Istenországa megvalósítása céljából (melyről, mint a békesség és nagyság napjáról jósol Marx is) először a szeretet eszközt hozza javallatba. Ennek mintáját az irgalmas szamaritánus eljárásában nyújtja.³⁸ Azt a szeretetet, mely nem a pogányvilág prodigalitása, hanem a lélek megmentésére irányuló charitajs.³⁹ Mivel pedig ezen eszközzel csak erős erkölcsi jellemek rendelkezhetnek, hozza javaslatba másodsor az erkölcsi vallásos! jellemképzést.⁴⁰ S tényleg csakis ez utóbbi garatálja kel-

³² *Máté ev.* 20. 15.

³³ *Luk. ev.* 12. 40. „Legyetek ezért készen...”

³⁴ *Isszaieff* i. m. 346 II. *Ap. Csel.* 2. 44.

³⁵ *Ap. Csel.* 11. 29.

³⁶ *Korint II.* 9. 7. „Kiki amint elhatározta szívében, nem kedvetlenül, nagy kénytelenségből” V. ö. *Schaff* i. m. III. 23 1. „Die socialistische Volkswirtheft ist, – halten wir dies fest (1) mit grundsätzlicher Notwendigkeit, – eine einseitlich geschlossene”.

³⁷ *Fr. G. Peabody* i. m. II. K. 62 1: „Jesus schafft kein System”.

³⁸ *Luk. ev.* 10. 35; *Korint. 1. II.* 13. V. Ö. G. Traub i. m. 11 § „Liebe gilt Ihm als höchste sichtliche Energie”.

³⁹ *János ev.* 17. 19, Thomas A. Kempis; *Die Nachfolge Christi...* c. m. gyakorlati útmutatás.

⁴⁰ *János ev.* 17. 19.

löképen az u. n. ipari probléma csekély munkadíj, hosszú munkaidő, sztrájk, béke) kielégítő megoldását is.⁴¹

Tudvalevő dolog, hogy az ipari-probléma, két szélsőség, u. m. a sztrájk és a bojkott szüleménye. E harcban az a kérdés: Mi nyújt kellő biztosítékot arra, hogy a kölcsönösen áhítozott béke állandósuljon? A biztosíték kétoldalú. Az egyik alak is azért rövidéletű, t. i. béremelés, 8 órás munkaidő megállapítás; ellenben a másik az tartalmi, erkölcs is azért abszolút garantáló. Állítjuk, hogy erkölcsi jellemeken múlik a probléma közmegnyugvást keltő megoldása. Mert nem azért oly fenyegető a proletár-mozgalom, mert a gazdasági rendszer abszolút rossz, hanem mivel rosszá tették azt jellemtelen emberek.⁴² Nem is gépek minősége, hanem az emberek erkölcsi jelleme fogja nivellálni az igaztalanságot. A tapasztalat is fényesen igazolja az erkölcsi jellem követelésének jogosultságát. Ugyanis: Túlnyomó esetben nem az üzlet nehézségén múlt például valamely vállalat bukása, hanem a hűség, a bizalom, önfeláldozás hiányán. Nem azért oly drága a kenyér, mert kevesebb volt a termés, hanem mivel a börtön, a termelő önzően felverte az árt! A gyári sztrájk oka elsősorban, nem az abszurdumig leszállított munkabér, hanem a munkaadó könyörtelensége s viszont a munkás részéről a kézimunkát túlbecsülő lelki műveletlensége.⁴³ Pedig mint mindenütt, úgy a gazdasági haladásnak is a főfeltétele, az ember lelki műveltsége. A munkások önkormányzati egyesülésének kivihetősége is a jellemről függ. Mert amint a társadalom magasabb típusai csakis magasabb rendű természetek mellett lehetségesek, úgy a legjobb ipari szervezeteket is csak a legjobb emberek hozzathatják létre,⁴⁴ Előírások, rendeletek, egyesületek használnak, ha nem nevelnek erkölcsi jellemeket.

⁴¹ *G. Traub* i. m. 19. §: „Sittlich ist, wer nicht einzelnes, sondern ein Ganzes will; wer das, was er will, selbst wili; wer sich für das, was er ist, verantwortlich weis”. Tanulságos átolvasni. / *Kant*: Zum ewigen Frieden, c. művét s egybevetni *Isszaieff* i. m. I. feje. Az erfurti munkaprogrammal, ahol 8 órai normális munkanap megállapításáról van szó

⁴² Az 1895-7. esztendőkbén Angliában összesen 2733 strájk volt. A választott bíróságok működése következtében azonban csak 148 fejeződött be közmegnyugvárra. *Fenti* i. m. 1. 9. 1.

⁴³ *G. Traub* i. m. 4. §.

⁴⁴ *Spencer*. Sociologia. Olcsó k. Bp.

A pártatlan bölcelet honorálja is az itt kifejtett evangéliumi-szociális elveket, javaslatokat, midőn óva int a hitinek megtámadásától. Ám terjesztessék a tudomány, hivatkozzanak az igazságra minden nyelven és módon, csakhogy főigyekezetük az legyen, hogy a főtámadást a baj gyökereire intézzék, t. i. azon világi és polgári intézmények ellen, melyek révén a felekezetek depraváló befolyást gyakorolhatnak; de legkivált egy a népszabadságot rendszeresen leigázó hierarchia ellen.⁴⁵ Ismételten hivatkozom Sombart mondásába: »A mindennapos életet csak egy föltétel alatt építhetjük nem egoista álláspontra, ha vallási fanatizmus él a tömegben. Minden más erő igen gyengének fog mindig bizonyulni, hogy megszelídítse az állatot az emberben.«⁴⁶

⁴⁶ Dr. theol. et phil. *Paul Ewald* egyetemi volt professorom beszéde *Die christliche Glaubensgewissheit, als Grundlage einer Weltanschauung* Erlangen 1906.

⁴⁶ *A Schaffte*, in. I. f. 5. 1.: „Dies ist noch um so mehr möglich (die denkbar vernünftigste Formulierung des neuen Princip), als keinesfalls von heute auf morgen, oder übers Jahr der „*Neue Glaabe*“, der Arbeiter bereits Gewalt erlangen wird“.

SZOCIÁLIS KRÓNIKA.

Szociális udvariasság.

Ha valaki osztályba sorozná a nagy néptömeg legjogosabb szociális panaszait, alighanem a legelső sorba kellene állítania a hivatalokban uralkodó hang nyersségét, kurtaságát, sőt durvaságát és hivatali dölyföt, amellyel éppen ott találkozunk az egyszerű ember, ahová segítségért fordul. Amikor közállapotaink mindenféle javítására gondolunk, soha se volna szabad megfélemlíteni erről a témáról, amely sokkal fontosabb, mint nagyon sok olyan „reform”, amely évekig van napirenden és amely nagy hivatali állások kreálásával van összekötve, anélkül, hogy bármi egyéb látható eredmény is járna vele.

A német birodalom hadügyminisztere nemrégiben rendeletet adott ki a szociális udvariasságról és ebben a rendeletben a következőképp oktatja ki a hivatalnokokat: „A népek minden egyes tagja szenved a háború nyomorát, senki se növelje céltalanul ezeknek az embereknek a terhét. De ezt »eszi mindenki, aki hív. általában a közönséggel való érintkezésben a hozzáforduló ügyét nem udvariasan és gyorsan intézi el, hanem a hivatali érintkezést keserűségek és panaszok forrásává teszi. Aki így jár el, az károsítja a hazát és kimutatja, hogy nem való oda, ahova helyeztetett. Aki nem értett figyelmeztetés után is nehezteli viselkedésével embertársainak a mai időkben anélkül is nehéz helyzetét, az ilyen egyént nem szabad a helyükön megtűrni” ...

Vajjon mikor fog ez a rendelet megjelenni magyar nyelven is?

A közéletmezés jövője.

Minél közelebb jutunk a békeállapotba, annál sűrűbben hallszuk az a kérdés, hogy vajjon miképpen használjuk a békeidőre azokat az intézményeket és rendszabályokat, amelyekre a háború kényszere tanított meg bennünket. Különösen égető kérdés ez a közéletmezés tárgyában, mert csak a naivok gondolják, hogy a béke első napján megszűnnek mindazok a gondok, amikkel e téren ezidőszertint küzdünk. A valóság az, hogy még évekig lesznek nehézségek, mert a megcsökkentett állatállomány pótlása lassú munka, a közlekedési eszközök pedig, amelyek e részben segítségünkre jöhetnek, különösen igénybe lesznek véve minden irányban. Ezért valószínű, hogy az adagolás rendszerét a híború után is fenn kell majd tartani még minálunk is, mert a rendelkezésre álló készleteket jó részben csereeszközül kell majd felhasználni mindazokért, amit külföldről kell majd behoznunk az égető hiányok pótlására.

Németországban máris munkába vette ezt a kérdést a publicisztika. Van olyan indítvány, amely általában egyszersmindenkorra biztosítandónak akarja kimondatni a legszükségesebb élelmiszerek meghatározott adagját mindenki számára és az ehhez szükséges összeget egy külön adó (élelmezési adó) alakjában akarja előte-

remteni. (Dr. med. Sternberg). Mások (dr. Koppen, Popper-Lynker.s) egy élelmezési közszolgálatot (Nährdienstpflcht) akarnak létesíteni, amely által mindenki, szegény és gazdag a saját munkájával teremti elő azt, ami normális táplálkozásához szükséges.

Az ilyen tervek természetesen nem arra valók, hogy máról holnapra megvalósítsák őket. De az a körülmény, hogy a háború ilyen terveket de facto megvalósított, arra mutatnak, hogy ma az ilyenek nem tekinthetők többé utópisztikusoknak, mert hiszen sokszor nem lesz egyébről szó, mint *részben* fenntartani oly intézkedéseket, amelyeket a háború folyamán *teljes terjedelmükben* megvalósított a társadalom.

Fő, hogy legyen munka.

A német szociálpolitikusok körében egyre többen foglalkoznak azzal a kérdéssel, vajjon a háborút követő időkben nem lesz-e szükséges sok olyan rendszabályt negligálni, amelyeket munkásvédelmi és szociálpolitikai okokból sok évig tartó nehéz küzdelem vívmányaiképp léptettek életbe Németországban úgy, mint más kulturállamokban.

Ezeknek az aggodalmaknak az alapját az a megfontolás adja, hogy a háberu után a nagy áruhiány dacára is, munkahiánnyal kell számolni, mert nem fognak azonnal mindazok az anyagok rendelkezésre állani, amik a munkának az egész vonalon való felvételéhez és folytatásához szükségesek. Ezer és ezer üzem szüntette meg működését a háború folyamán, ezekből az üzemekből azután gépeket, géprészeket, szíjakat stb. elvittek úgy, hogy nem lesz lehetséges őket azonnal működésbe hozni. Ha ezeknek a munkásai visszatérnek, miként lehessen őket foglalkoztatni? Hosszú idő fog eltelni, míg ezek az üzemek mind

ismét megindulnak és amíg a nyersanyag rendelkezésükre fog állani. Nem volna tehát nemzetgazdasátilag okos és ajánlatos dolog, ha oly időben, amikor a munkások jórésze kénytelen munkátlanságban tölteni napjait ugyanakkor a működésben levő üzemek is pl. az éjjeli munka tilalma folytán a napnak kétharmad részében pihenjenek. Ellenkezőleg: ezekben az üzemekben még ott is be kell hozni az éjjeli munkát, ahol eddig azt nem ismerték, mert ez által az illető üzem kétszer-háromszor annyi kezut tud foglalkoztatni és ami lényeges, ily módon az áruhiány és ezzel együtt az általános gazdasági zavar hamarabb fog véget érni. Természetesen mindez csak az átmeneti időkre vonatkozik, mert a normális viszonyok helyreállításával ismét érvénybe kell lépniök azoknak az óvszabályoknak, amelyeket a kulturemberiség a munkásság javára termelt.

Ezek a megfontolások immár a szociáldemokrata irodalomban is hangot találtak.

A világháború sebesültjeinek egyesülése.

A hadviselő államok egyikében sincs talán még egyesülete a háború rokkantjainak és sebesültjeinek, de Németországban már három is van, de lehet, hogy már több is. Az egyik a Berlinben székelő Bund der Kriegsbeschädigten und ehemaligen Kriegsteilnehmer, a másik az Essenben székelő Verband wirtschaftlicher Vereinigungen Kriegsbeschädigter, amely pláne már sok ilyen gazdasági egyesületet egyesít, a harmadik a hamburgi Bund deutscher Kriegsbeschädigter. Mindezek már a németeke jellemző komolysággal és lankadatlansággal dolgoznak kitűzött céljaik érdekében. Működésük legfőbb célja ezidőszert a segélyek és nyugdíjak

felemelése. Legutóbb tömeges kérvényezési rendeztek ennek az érdekében és bizonyosra lehet venni, hogy nagy eredményeket fognak elérni, mint minden ilyen érdekképviselet, ha komolyan dolgozik és nem – mként erre mifelénk meg Franciaországban és a könnyelmű nemzetek egyéb országaiban szokták – csupán arra megy ki az egész működése, hogy néhány törekvő urnák érvényesülést és politikai karriert biztosítson.

Szociális nőhivatalnokok.

A háborús viszonyok egyre pregnánsabban juttatják kifejezésre azt a kiválasztódási folyamatot, amely által a szociális tevékenységet folytató intézmények hivatalnoki székeit, az ilyen tevékenységre fölöttébb alkalmas nők foglalják el, akik itt viszont olyan működési terepnek nyerne, amely hajlamaiknak és velük születet képességeiknek leginkább megfelel.

E tény aztán meghozta annak a szükségességét, hogy az ilyen szociális pályákra kiképzett nők álljanak a társadalom rendelkezésére és megfordítva is, hogy az ily helyekre pályázó nők kellőképpen ki legyenek képezve.

A szociális gondoskodás klasszikus honában. Németországban már serény munka folyik ezen a téren is. Máris több egyesület van, amely a nőknek ilyen kiképzését lehetővé teszi. A német társadalom nem várja, hogy enő az állam gondoskodjék, hanem maga veszi kezébe e téren is a kapanyelet. Már ismertettük lapunkban a kölni Verein kath. Sozialbeamtinnen című egyesületnek ilyen irányú tanfolyamát. Ennek az egyesületnek azóta már fiókjai vannak Berlinben, Münchenben, Kölnben, Düsseldorfban, Bonnban, Münsterben, Dortmundban, Bochumban és már lapot is ad tagjainak. Ezenkívül Berlinben is alakult ha-

sonló célú egyesület: Deutscher Verband der Sozialbeamtinnen. Tagja lehet minden szociális hivatal viselő nő, aki fix alkalmazásban áll. Előfeltétel a szociális hivatásra való képzettség kimutatása vagy három évi praktikus működés. Ez az egyesület is létesít tanfolyamokat, amelyek kiképzést nyújtanak az ápolás, szociális gondoskodás, iparfelügyelet, csecsemőgondozás, gyermekvédelem, árvagyámosság, iskolaügy, munkaközvetítés, szegényügy, rabsegélyezés, patronázs, lakásügy, erkölcsrendészet, községi szociálpolitika, falusi jólétügy, önségélyezés, jogvédelem, szociális biztosítás, hadsegélyezés stb. terén.

A németek csodás teljesítménye az iparban.

A háború egy kissé elszoktatott tőle, hogy a népeket munkájuk szerint ítéljük meg. Folyton a harctereken van a szemünk és az ottani eredmények szerint osztályozzuk a nemzeteket. Ezen az alapon a németek szinte legendás dicsőségre tettek szert, de nem fer hozzá semmi kétség, hogy a gyűlöletnek, amely velük szemben világszerte megnyilvánul, szintén csak ez a forrása. Ha azonban elfordítjuk tekintetünket a harcterekről és a műhelyek, gyárak és szántóföldek munkáját vesszük szemügyre, akkor meg kell állapítani, hogy ezeken a területeken Németország eredményei összehasonlíthatatlanul nagyobbak még, mint a harctereken. A harctéren végül is a szerencsének és egy-egy hadvezér talentumának is nagy szerep jut, de a munkahelyeken nem érvényesül más, mint a kultúra ősi tényezője: a munka és a szorgalom. És hogy a fegyverben álló millió és millió munkáskéz hiánya mellett is mit produkált mezőgazdasági és ipari munkában Németország, annak megértéséhez nem kell egyéb,

csak elgondolni, hogy mindennel önmaga látta el magát: maga építette háborús frontjának ezer kilométereit löszszerrrel és minden szükséges technikai eszközzel ellátó gépeit, automobilszármazékait, tengeralattjáró hajóinak légióit, repülőgépeit. Most kiderül, hogy elveszett kereskedelmi hajóinak pótlására egész hajóparkot is épített a háború alatt úgy, hogy a békés forgalom megindulásakor rögtön el lesz látva hajókkal. És hogy vasutaira milyen gondja volt, annak jellemzésére legyen elegendő annak az adatnak az ismerete, amelyet a közmunkaügyi miniszter Dr. v. Breitenbach közölt a parlamenti bizottságban, hogy Németország a háború 3 éve alatt 100.000 vasúti kocsit épített. 1917-re 40.000 új kocsi építése volt tervbe véve és alig az első félév eltelte után már csak 7700 hiányzott ehhez a számhoz. Ugyanebben az évben 2200 új lokomotívot is építenek.

Ezek valóban olyan adatok, amelyekhez hasonlót a világ egyetlen állama nem képes felmutatni.

Munkásügyi kamara.

Németországban komoly megvalósulás stádiumába lépett a munkáskamarák ügye. Ez a megjelölés különben nem helyes, mert munkáskamara az volna, amit a szociáldemokrata alapon szervezett munkásság eredetileg követelt t. i. teljesen a munkások igazgatása alatt álló vagy legalább kétharmadrészben munkásigazgatóság által vezetett intézmény. A munkásság azonban belátta, hogy ilyen intézmény létesítése lehetetlenség és legfőlegb paritásos alapon álló munkásügyi kamaráról lehet szó. Ennek megalkotását az új kancellár megígérte és így a legközelebbi jövőben minden valószínűség szerint létrejön az intézmény. Már minden pártban behatóan foglalkoznak a dologgal és javaslatok?

készítenek az intézményt létesítő törvényre vonatkozólag.

Az alábbiakban ismertetjük a munkásszervezetek és az alkalmazottak szövetségeinek központja által kidolgozott törvénytervezet alapelveit, miután valószínű, hogy az intézmény nagyjából ezen az alapon fog létesülni, ami annál könnyebb lesz, mert a német munkásság ezúttal is azzal a bölcs mérséklettel és felelősségtudattal járt el, amely mozgalmáiban általában vezetni szokta.

A munkásság tervezete a paritásos alapon helyezkedik. A kamarák területi felépítésükben egy vagy több közigazgatási körzet területein állítanak fel és igazgatóságuk felerészben a munkaadók, felerészben a munkások választott képviselőiből áll. A mezőgazdaság és erdőgazdaság, a technikai és kereskedelmi alkalmazottak számára külön, paritásos alapon álló osztályokat kell létesíteni. Bizonyos ágak számára szintén lehet ilyen külön osztályokat alkotni pl. a ruhrvidéki bányászat, a parti hajózás stb. számára. A munkások képviselői külön csoportot alkotnak a kamarán belül, hogy a munkások külön érdekeit tarthassák szem előtt. Így lesz egy törvényes munkásképviseleti alap, amelyen épül azután a paritásos kamara, mint közös felépítmény. Miután a kamaráknak a foglalkozások és osztályok érdekein túlmenő hivatásuk az általános jólét, a tanoncügy, az ipari oktatás, a tarifaszerződés stb. területein, ennélfogva a munkásság által tervezett kamarák egyesítenék a munkáskamarák és munkaügyi kamarák előnyeit. Az ilyen paritásos kamarák létesítésének előfeltétele volna persze, hogy ezek lennének a munkaadó- és munkásügyek törvény szerint illetékes fórumai és hogy velük szemben elveszítenék hatáskörüket az összes más alapon létesült munkaadóérdekképviseletek.

A kereskedelmi és iparkamarák, valamint a mezőgazdasági kamarák azért nem szünnének meg, hanem csupán gazdasági kérdésekre szorítkoznák a működésük.

A kamarák a pártokon kívül álló elnök vezetése alatt állanak, míg a munkáscsoportok maguk köréből választanak maguknak elnököt. Választó mindkét nembeli munkás és munkaadó, aki 25. évét betöltötte és legalább egy éve működik a kamara területén. A választás négy évre szól.

A kamara működését ügyrend szabályozza. A tagok felének kívánságára az elnök köteles az ülést egybehívni. Az ülések nyilvánosak. A kamara működése a közigazgatási hatóság felügyelete alatt áll, amely képviseltetheti magát az üléseken. Vélemények vagy javaslatok szerkesztése esetében, amennyiben a munkaadó és munkásszavazatok ellentétes felfogást fejeznek ki, a vélemény vagy javaslat nem jöhet létre. Ez esetben mindkét pártnak joga van indokolt előterjesztésben juttatni kifejezésre a saját álláspontját.

A kamarák különös feladataihoz tartozik a békéltető bizottság létesítése. A javaslat itt azt a követelést valósítja meg, hogy minden olyan üzemnél, amely 20 munkásnál többet foglalkoztat, állandó munkásbizottság létesüljön a munkások választása alapján. Ennek a bizottságnak a feladata a munkások és a munkaadó között a jó egyetértést ápolni, a munkások kívánságait, indítványait, panaszait a vállalkozó tudomására juttatni, ezekről a saját véleményét is kifejezni és megegyezésre törekedni. Ha ez nem sikerül, úgy akár az egyik, akár a másik fél a kékéltető bizottság elé viheti az ügyet.

Ezenkívül egyeztető hivatalt is kell a kamarának létesítenie. Ez áll a pártatlan elnökből és a két párt egyenlő

számú képviselőiből. Az egyeztető hivatal itéfi, ha a békéltető-bizottság előtt nem sikerült az egyezséget létrehozni. Ez a hivatal akkor is határozatot hozhat, ha a felek valamelyike nem jelenik meg vagy nem akar tárgyalni.

Az új intézmény létesítésével akarják úgy a munkaadók mint a munkások elkerülni a háború utáni átmeneti gazdaság nehézségei közepette az előrelátható differenciáknak, bérharcolok, munkabeszüntetések, kizárások által, szóval a gazdasági életet károsító módon való elintézését.

Az alkoholizmus és a betegsegélyzők.

A leipzig-i betegsegélyző pénztár kísérletet tett annak a megállapítására, hogy mily mértékben káros az alkoholfogyasztás. A kísérlet módszere az volt, hogy a potatorok adatait, akiket az orvos ilyenek megjelölt összehasonlított a többi tagjainak adataival. – A potatorok között különbség tétetett a szerint, hogy amióta konstataáltatott náluk orvosilag az iszákosság. Az első kategóriába soroztatott azok, akiknél ez évnél több idő még nem telt el az iszákosság megállapításától, a másodikba a többiek. Megállapítást nyert, hogy az első időszakban a biztosítási adónak mintegy ötvened részét töltötték betegen az iszákosok, a második időszakban azonban a nyolcadrészét. A nem ivókkal szemben az ivók megbetegedés eset száma megnövekedett. A 15-24 évjáratban majdnem a duplájára a 25-34 évjáratban több mint két és félszerese a 35-44-ben majdnem a háromszorosa stb.

A betegnapok száma nem emelkedet egészen ilyen arányban ami azt bizonyítja, hogy az alkoholistának sűrűn támad rövid lejáratú betegsége. Hogy emellett a súlyosabb betegségek is, nagyobb arányszámban fordulnak elő

az alkoholistáknál, az szintén megállapítást nyert,

Természetesen nem minden betegség irható azért az alkohol számlájára, amire ezt ráfogjuk. Doktor Sorntzen erről azt írja, (Schäden und bekämpfung des Alkoholmistrau des Deutsche Viertelsjahrschrift für öffentliche gesundheitspflege Bd. 46 Heft 3) hogy téves az az állítás, hogy a hétfői tömeges betegjelentés a vasárnapi óvásokra volna visszavezethető. Nagyon sok munkás a hét végéig cipeli betegségét és megpróbálja vasárnap egy izzasztókúrával vagy valami háziszserrel szabadulni tőle. Ha ez nem sikerül akkor beteget jelent.

Nemcsak a betegségszám, hanem a halálozási arányszám is nagyobb az iszákosoknál. Az említett leipzig-i statisztika szerint a halálozás arányszáma az alkoholistáknál 25-34 évjáratban 23 szoros, 35-44-ben 29-szeres 45-54-ben 2-2 szoros 55-64-ben 1-2 szoros 65-74-ben 1 3 szoros volt a nemivókéra. Tehát éppen a legszebb férfikorban majdnem a háromszorosa!

Az alkoholisták betegségei: a szív-baj, vesebántalmak, de különösen a máj megbetegedése., amelyek 25 34 év között hatszorta gyakoribbak voltak, mit a nemivóknál. Egyenesen ijesztő pedig a tüdőgyulladások száma amely 16-szor akkora ebben az évjáratban az alkoholistáknál és ami a legszomorúbb, hogy igen sűrűn esnek ennek a betegségnek áldozatul az iszákosok.

Nagy meglepetése azonban a leipzig-i fölvételnek az az eredmény, hogy a tüdővész az alkoholistáknál kisebb számban fordul elő, mint a nemivóknál. Ezt olyképen., próbálják magyarázni, hogy az iszákosok főleg olyan foglalkozásokból kerülnek ki nagyobb számmal, amelyek erős testi munkát, tehát jelentékeny fizikai erőt igényel-

nek és így már egy előzetes kiválasztódás játszik közre a dologban: ezek az erős emberek a tüdővész iránt kevésbé fogékonyak. Ezzel szemben áll az a tény, hogy az iszákosság dicsérő jelensége a nyomor, amely részint melegágya a tüdővésznek s így a mit az iszákos maga elkerül, abba beleesnek a hozzátartozói.

A baleseteknél is jelentékeny szerepe van az alkoholnak. A leipzig-i fölvétel megmutatja, mennyivel sürűbben éri baleset az iszákost. – E statisztika szerint az egyes korosztályokban az alkoholistáknál kétszer háromszor több baleset mutatkozol mint a nemivóknál. A balesetek pedig nagyobb számban nem mint az ember gondolná – a hét végén fordulna elő, a mikor a munkás már ki van merülve, ha nem éppen hétfőn, ha pedig a bérfizetés tíznapon történik, a bérfizetés utáni napon, a napszakok szerint pedig ebben az időben leginkább amikor az alkoholt fogyasztani szoktak.

De a betegségek és balesetek még nem merítik ki az alkoholnak a leipzig-i statisztika által megállapított szomorú következményeit. Számszerű kimutatást nyer itt az a különben régen tudott dolog, hogy az alkoholizmus-sal a munkakerülés is együtt jár. A leipzig-i felvétel szerint az alkoholista az első időszakban 144 napig a másodikban 113 napig tartja ki átlag egy munkahelyen. A foglalkozásukat az alkoholisták az első időszakban 969 nap múlva, a második időszakban már 334 nap múlva változtatták. Az első időszakban 13-szor, a másodikban 35-ször változtattak foglalkozást.

A női munka térfoglalása Angliában.

Az egyes hivatásokban foglalkoztattakról Angliában készített legutolsó statisztika érdekesen mutatja a női

munka térfoglalását. A statisztikai összeállítás még a háború előtt készült és a normális állapotokbeli viszonyokat mutatja de a női munkának a háborúval kapcsolatban való elterjedése azonos képet mutat az összes hadviselő államokban, hiszen azonos okokra is vezethetők vissza. A háborús térfoglalásából a női munkának nem is lehet messzemenő következtetéseket levonni, legtöbb helyütt csupán időleges jelenségnek tekintik, bár az, hogy tényleg átmeneti jellegű lesz-e csak, az nagy mértékben függ attól, hogy a munkabíró férfiak esz-telen öldöklését mikor szüntetik be a világnak „kultur” államai.

Angliában, a háborút közvetlenül megelőző időben a női munkások száma abszolút számokban emelkedett 1911. évben ugyanis 4.830,752 iparilag foglalkoztatott nőt számoltak össze, szemben az 1911. évi 4 millió 171,751-et kitevő számlálási eredménnyel. Ha a teljes lakosságot nézzük, akkor 1000 lakosra jut:

	férfi munkás	női munkás
1881 évben	833	341
1891 „	831	344
1901 „	837	316
1911 „	839	325

A női munkások száma tehát relatíve csökkent az 1891. és 1901. közötti időben, de a következő évtizedben már újból emelkedő irányzatot mutat. A csökkenés oka az akkori nagy gazdasági krízis volt, amely különösen a gyapotiparban mutatkozott és számos gyár üzemének teljes bezárásához vezetett. A textil gyárakban 612542 nőt a ruházati iparban 606492 nőt foglalkoztattak. A legnagyobb arányban a *házi ipar* van a női munkában képviselve, még pedig 1.518,770 személlyel.

A legtöbb figyelemre méltó azon-

ban az a jelenség, hogy a női munka térfoglalása a legrohamosabb a *magasabb képesítéshez* kötött foglalkozási ágakban. Az állam vagy város igazgatásban alkalmazott férfiak száma 171687-ről 244379-re emelkedett, vagyis 46 százalékkal, addig a foglalkoztatott nők száma 26300-ról 44802-re vagyis 694 százalékkal emelkedett. Az oktatás terén is jelentős mértékben haladt a női munka 251698 tanár tanító között 183298 nőt tüntet fel a számlálás. A népiskolai tanítás Angliában majdnem teljén a nők kezében van. Természetesen a tanító-nőknek férjhezmenetele nincs korlátozásokhoz kötve. A statisztikának „irodalom, művészet és politika” rovatában 1756 nő szerepel 12030 férfi mellett, akik nagyjából mint írók, újságírók tevékenykedtek.

Tudományos jellegű munkakörben 145 nő szerepel 6246 férfi mellett. – 1901-óta az írónők száma 40 6 százalékkal emelkedett, míg férfi kollégáinak száma csupán 22.6 százalékkal. A női fényképezők száma az 1901 évi 3851-ről 1911-ben 5016-ra szökött fel, a színésznőké 6443-ról 9171-re s az ügyvédhelyettes nőké 367-ről 2159-re. Az orvosnők száma a jelzett évtizedben 212-ről 495-re emelkedett a kereskedelmi üzemekben alkalmazott nők száma is.

A vázolt statisztikai adatokból világosan látható, hogy a háborút megelőző időben a női munka térfoglalásának iránya Angliában egészségesnek és a gazdasági viszonyokra nézve kedvezően haladt előre. A háború e téren is bizonyára nagy visszaesést jelent és a bányák mélyén, a vaskohók Ölö melegében s a munició gyárak emberhajszájában alkalmazott – nők az emelkedő kultúrának és humanizmusnak nem jelentik nagy dicséretét.

Magyar fajegészségtani és népesedéspolitikai társaság alakulása.

A szocializmus apostolainak mindenkori egyik kedvenc témája volt a népesedés kérdése s e nagy szellemi mozgalom hívei mondhatni két táborba oszlottak; az egyik csoport károsnak, sőt veszedelmesnek tartotta a népesség túlságos szaporodását, a másik pedig viszont a népesség számának gyors növekedésétől üdvös hatásokat várt. Az a nagy világforgatag, melyben most élünk, a népesedés elméletét is új problémák elé állította s mikor nem lehet már kétséges, hogy az elveszett és lerombolt munkaerők pótlására sürgős szükség van, magunk is kívánatosnak látjuk, hogy a tudomány legkülönbözőbb intézményeinek képviselői minél behatóbban vegyék vizsgálat alá a népesedés ügyét. Erre a célra alakult a Magyar F. és N. T. is.

Az 1914-ben Teleki Pál gróf elnöksége alatt létesített egyesületközi fajegészségügyi bizottság november 24-én alakult át *Magyar Fajegészségtani és népesedéspolitikai Társasággá*. A Tudományos Akadémiában tartott alakuló közgyűlésen, melyet nagyszámú közönség látogatott mindenekelőtt gróf Teleki Pál mondotta el az elnöki megnyitó beszédet.

Hoffmann Géza berlini cs. és kir. konzul vázolta azután a fajegészségtan, eugenika és népesedéspolitikai rendszerét. A természettudományok ébredése a múlt század második felében azokra az összefüggésekre terelte a figyelmet, melyek a; emberek között a tovaszaporodás, átöröklés, származás és rokonság kapcsán fennállanak. A kutatók egyik csoportja az idők folyamán kialakult nagy egységeket a fajokat vette szemügyre (*Gobineau iskolája faji anthropologia*) és az emberi tulajdonságokat faji jelleg-

nek tekintette. A másik csoport az egyént vizsgálta biológiai szempontból (*Galton iskolája, eugenika*) és oly eszközöket keresett, melyekkel az eljövendő nemzedékek veleszületett, átöröklő tulajdonságait javítani lehet. Az eugenika mindenekelőtt az emberi tulajdonságok átöröklési törvényeiből igyekezik gyakorlati következtetéseket levonni. Ennek az iránynak Angliában és Amerikában több kutató intézet, számos társaság, sőt állami hivatal is áll a szolgálatában: messzemenő gyakorlati intézkedésekre is került a sor (satnyák természetlenítése és házassági tilalma.) Az eugenikának hibája, hogy az egyént mint egy tenyészállatnak tekinti és nem látja azokat a kötelekeket, melyek a kulturális embereket egymáshoz, a társadalomhoz, a környezetbe fűzik. Helyes utón haladtak a németek – (Ploetz Alfréd, Schallmayer Vilmos), a mikor a nagy egységeket választották ugyan a kutatás tárgyául, az embereknek egymással származás és tovaszaporodás révén nemzedékről-nemzedékre összefüggő összességét, de a rendszertani fajoktól (túrán, germán, zsidó stb.) ebben a vonatkozásban eltekintettek. Ploetz ezt a biológiai egységet szintén fajnak nevezte nem értve alatta turánt, germánt stb. hanem a népnek nemzedékről-nemzedékre továbbélő törzsét és azt a tudományt, a mely ennek a fajfogalomnak lehető legjobb fejlődési körülményeit kutatja, elnevezte *fajegészségtannak* (Rassenhygiene.) Ez az eugenikát, mint legfontosabb alkatrészt magában foglalja, de a szorosán vett átöröklési kérdéseken kívül (eugenika – az átöröklés egészségтана) mindent figyelemre méltat, ami a faj boldogulását vagy romlását okozhatja. Így a fajegészségtan súlyt helyez az utódok kellő számára csakúgy mint kellő mennyiségére (meny-

nyiségi quantitativ és minőségi, qualitativ fajegészségügy), mert a megfogyott nép épp oly kevésbé állja meg helyét, mint az elsatnyult. Más szempontból a faj egészségtan igyekszik célját elérni az értékes népelem gyarapítása és az értéktelenek visszaszorítása által (*pozitív és negatív nemleges fajegészségügy*). – Mindkét irányban az intézkedéseknek hosszú sorára van szükség, mert a társadalmi tevékenységnek alig van ága, mely az eljövendő nemzedékre kihatással nem bírna. A népesedéspolitika nagyjában ugyanazon kérdésekkel foglalkozik, mint a fajegészségtannak gyakorlati része csupán a szempont más, amennyiben a népesedéspolitika gazdasági nézőpontból ítél. Téves az a felfogás, mely szerint a népesedéspolitika csak a népesség számával, a fajegészségtan meg csak a minőségével törődik. A fajegészségtannak legfontosabb alaptudománya az élettan (biológia) és az embertan, (anthropológia), – melyeknek ismerete nélkül a fajegészségtanhoz helyesen hozzászólni nem lehet. Előadó óvintette az újonnan alakult társaságot a kellően elő nem képzettek és a szertelen túlzók (pl. szabadszerelmesek) közreműködéséről, kiknek hivatlan munkája a külföldön is sok zavart okozott. Végül reámutatott annak szükségességére, hogy a gyakorlati népesedéspolitikai intézkedéseknek a tudományos fajegészségtantól kell függniök, mert a legdrágább kincscsel: népünk testével vérevel könnyelműen kontárkodni nem szabad.

Nékám Lajos egy. ny. r. tanár, a nemi bajok elleni küzdelem kormánybiztosa, sürgős fajegészségügyi intézkedésekről beszél. A fajvédelem sohasem volt fontosabb mint napjainkban.

A háborús emberveszteség pótlására idegenek betelepítésére nem is

szabad gondolnunk, mert a magyar fajt kell magából kifelé erősítenünk. A feladat négyféle: a születések számát szaporítani, a gyermekek halálózási arányát leküzdni, az átlagos élettartamot felemelni és az új ivadékok minőségét javítani kell. Eddig ily célokat humanitárius kísérletekkel akartunk elérni, ezek helyébe jövőre céltudatos népesedési politikának kell lépnie. Azzal, hogy megkívántuk a gyermekek iskolázását, jobb ruházását, ételmezését, a tisztán lakást, hogy a közlekedést megjavítottuk, tulajdonképpen megakadályoztuk a várható ivadékok nagy részének születését, mert régebben már a gyermekek is kerestek, mint libapásztor, újságkihordó, házi iparos; az élelem faluhelyen olcsó volt, nem lehetett szállítani, ma azonban megdrágult, mert a városba viszik. Ma megbüntetik a szülőt, ha a fiút elvonja az iskolától, ha rossz ruhába járattja és ha gyermekét nem gondozza. Ez magában véve mind igen helyes intézmény, a szegény ember azonban nem győzi költséggel és így zsebéhez arányosítja családját.

Valljuk azonban be, hogy az anyagi képtelenséget nagyon is sietünk kimondani. A gyermek helyébe az igények léptek. Mindenki többet akar mutatni, mint amennyi őt megilleti, ha nem képes erre, hamisítja a külszíni. Inkább nyúl bőr chinchillát visel, csak mutasson. A középkorban megszabták, hogy ki milyen széles csipkét, milyen hosszú aranyláncot, milyen magas sarkú cipőt viselhet. Már-már ott tartunk, hogy társadalmunk rákfenéjének, a nagyigényeknek kiirtása céljából újra kimondjuk, hogy ne lehessen pénzért venni olyan előnyöket, amelyek csak az érdemnek járnak ki.

A családalapítás elősegítésére nőtlenségi akciót tervez a kormány. De

nem úgy kellene a kérdést feltenni, hogy néhány fillért akar-e valaki fizetni vagy a család nyűgét és örömeit magára venni, hanem úgy, hogy a nyűgöt mindenesetre viselni kell, akar-e tehát azonkívül még az örömekben is részesedni vagy sem.

Az egyke ellen csak egy intézkedés segítene ha az állam racionálná a születéseket és a hiányzó gyermekek örökségét magának követelné.

A családalapítás korábbi tétele is nagyon fontos lenne, aminek ma a katonai békeszolgálat a legnagyobb akadály. Ezt viszont el lehetne hári-
lani úgy, hogy az állam a rokkant tisztek vezetése alatt szervezzen iskolai tanfolyamokat, amelyekben mindenki elsajátíthassa a rendes katonai ismereteket. Mikor azután a békeszolgálatra bevonult, tegyen felvételi vizsgát és az ott elért ismeretek arányában rövidíttessék meg a békeszolgálat.

A társaság munkakörét *Laky Dezső* dr. min. s. titkár ismertette. A társaság feladata: A magyar nép törzsét fenyegető veszélyek tudományos vizsgálása, elsősorban a születések számának aggasztó csökkenésével kapcsolatban; azoknak az eszközöknek megállapítása, melyekkel a háború következtében is megfogyott és lesatnyult népesség számát emelni s minő-

ségét javítani lehet; végre oly törekvések támogatása, melyek a meglévő emberanyag lehető leggazdaságosabb megőrzését célozzák. Első feladata a tudományos alapok (élettan, ember-tan, statisztika) ápolása, a családfá és átöröklési kutatások istápolása. Gyakorlati tevékenységének irányító eszméje, hogy a jövő nemzedékre való figyelmét és a sokgyermekű egészséges család gondolatát beleoltsa az állami és társadalmi élet minden vonatkozásába.

A család ne haljon ki! ez legyen minden testben és lélekben egészséges magyar embernek legfőbb óhaja. A társadalmi és állami feladatok hosszú sorából az előadó azután a legfontosabbakat ismertette.

Az új társaság elnökévé *Teleki Pál* gróf orsz. képviselőt a Hadigondozó Hivatal elnökét, társelnökké *Lukacs György* és *Szterényi József* b. t. tanácsosokat és *Nékám Lajos* egy. ny r. tanárt választották meg. Az elnökség többi tagja: *Apáthy István* tanár, *Bársony János* tanár, *Buday László* az Orsz. Stat. Hivatal igazgatója, gr. *Dessewffy Emil*, *Donath Gyula* tanár, *Gross Emil* tanár, *Jendrassik Ernő* tanár, *Korányi Sándor* br. tanár, *Lenhossek Mihály* tanár és *Szana Sándor*, az áll. gyermekmenhely igazgatója.

Társadalmi biztosítás.

– Munkásvédelem. Munkásbiztosítás. Népegészségügy. –
Szerkeszti: ZádorPál.

A munkásbiztosítás háborús törvény revíziója.

Az ipari és kereskedelmi alkalmazottaik betegség és baleset esetére való biztosításáról rendelkező 1907. évi XIX. t.-c. már egy évtizeddel ezelőtt, a törvény megalakításakor sem felelt meg a hozzá fűzött várakozásoknak. Arra, hogy egy modern szociálpolitikának és céltudatos munkásvédelemnek alapját megvesse, egyrészt azért nem volt alkalmas, mert a munkásosztálynak egy igen jelentékeny részét kirekesztette a biztosítási keretből, másrészt pedig azért, mert nem gondoskodott a pénztárak munkájának oly anyagi megalapozásáról és teherbíró képességüknek oly biztosításáról, hogy a társadalmi biztosítás kötelezettségeinek és hivatásának legalább a törvény szűk keretein belül megfelelhessen.

A törvény revízióját sürgette az évek folyamán úgy az alkalmazotti, mint a munkaadói érdekeltség. A munkáltatók még azt a megterhelést is súlyosnak mondták, amelyet a velük szemben eléggé kíméletes törvény reájuk rótt, sőt a törvény hiányosságát és hézagait, nem egy munkaadó arra használta ki, hogy a reájuk eső járulékrészt nem fizette be a pénztárakhoz, közülük sokan, még az alkalmazottaktól levont járulékot is elsikkasztották. Megbénították ezzel a pénztárak működését, aláásták a munkásbiztosítás teherbírásának alapját és nem volt rá paragrafus, amelynek alapján a megérdemelt módon ellenük eljárni lehetséges lett volna. A kormányok pedig a törvény revíziót pláne állandóan mint korteszesszöközt használta fel az egyik érdekeltségnél és imint fenyegető mumust hordozták maguk előtt a dolgozó osztályok sakkbantartására.

A törvénynek megváltoztatását és részben kiegészítését hozta meg a kormánynak az a rendelete, mely a kivételes háborús rendelkezéseket kiegészítő 1917: VII. t.-c. alapján tnost végre napvilágot lát. A rendelet legértékesebb rendelkezése az, hogy az ipari munkások ezután tekintet nélkül munkakeresményük összegére, mind biztosításra kötelezettek. Ám amilyen örömmel üdvözöljük ezt a helyes intézkedést, ugyanoly határozottsággal mondhatjuk, hogy a tisztviselői rétegekre és a kereskedelmi

alkalmazottakba sérelmet jelent az, hogy a biztosítási kötelezettségnek velük szemben ezután is igen alacsonyan – évi 4800 koronában – megállapított maximális határa lesz.

Nem enyhíti ezt az a rendelkezés sem, hogy 6000 korona keresetig önkéntesben még tagjai lehetnek a pénztáraknak, mert ez súlyosabb anyagi megterhelést jelent s mert a leelemibb szociálpolitikai követelmény az, hogy az embervédelem ne az egyes ember akaratához igazodjék, hanem a törvény ereje biztosítsa azt.

A rendelet az eddigi nyolc napibér-osztály helyett kilencet állapít meg és a napibér osztály, valamint az átlagos) napibér megállapításánál a munkásoknál, tanoncoknál, szolgáknál és cselédeknel az összes mellék-javadalmazásokat számításba veszi, különösen pedig a természetben nyújtott járandóságoknak egyenértékét. Szüksége már most természetesen, hogy a pénztárak alapszabályaikban a mai árviszonyoknak megfelelően állapítsák meg a természetben adott fizetések egyenértékét, mert a tényleges jövedelemnél alacsonyabb segély-osztályba soroztatott; s ezzel együtt a segélyigények körül való megrövidülés veszedelme csak ily módon hárrítható el.

A tisztviselőknél, a művezetőknél és a kereskedelmi alkalmazottaknál a rendelet szerint sem a lakásbér, sem a természetbeni lakás egyenértéke – és az ételmezési pótléket kivéven – a pótlékek sem vehetők számításba, ami a biztosítási értékhatárnak részükre alacsonyabban történt megállapítását legalább részben kétségtelenül ellensúlyozza.

A betegségi biztosítási járulékot az átlagos napibér 4 százalékában állapították meg, az eddigi 3 százalék helyett s a járulékok az; egész hétre fizetendők. Az első napibér-osztályban heti 42 fillér, a legmagasabb osztályban heti 3 korona 12 fillér a járulék, amelyet az alkalmazottak és a munkaadók ezután is felerészben tartoznak megfizetni.

Az átlagos napibéreket és a járulékokat napibér-osztályok szerint a következő táblázat mutatja:

Napibér osztály	Tényleges napi kereset	Átlagos napibér K	Heti járulék K
I. 2 K-ig		1.50	—,42
II. 2 K-n fölül	3 K-ig	2.50	—,72
III. 3 K-n fölül	4 K-ig	3.50	1.02
IV. 4 K-n fölül	5 K-ig	4.50	1.26
V. 5 K-n fölül	6 K-ig	5.50	1.56
VI. 6 K-n fölül	7 K-ig	6.50	1.86
VII. 7 K-n fölül	8 K-ig	7.50	2.10
VIII. 8 K-n fölül	10 K-ig	9.—	2.52
IX. 10 K-n fölül	—	11 —	3.12

A rendelet egyik legüdvösebb intézkedését üdvözöljük abban, hogy arra a munkaadóra, aki a kellő egészség-

ügyi óvintézkedéseket nem fogantatosítja, a pénztár ezután pótjárulékot vehet majd ki s ez a pótjárulék a rendes járulék 50 százalékáig terjedhet. Ezt a pótjárulékot a munkaadó természetesen egyedül tartozik viselni, ami talán mégis csak jobban fogja rászorítani a munkaadókat arra, hogy munkásaik testi épségére és egészségére ügyeljenek, mint az eddigi öt meg tíz koronás pénzbüntetéseik.

A betegség esetére járó segélyezésnél jelentős újítás számunkra, hogy a segélyezési időhatárt az eddigi húsz hétről huszonnhat hétre terjeszti ki, viszont igen aggodalmas az a rendelkezés, hogy a három napig tartó betegség ezután táppénz nem jár, s a táppénz-igény az ennél hosszabb betegség esetében is csak a harmadik nappal kezdődik. A munkások közül igen soknak annyi félretett vagyonkája sincs, amelyből a betegség folytán keletkező kiadásait akár csak három napig is csak a harmadik nappal kezdődik. A többletkiadásokkal jár, a táppénz – mely a lakás- és pótlék nélküli jövedelemnek is csak 60 százaléka – úgyszólván csekély; a rendelettel ránk szabott munkásbiztosítási böjtnapot, a pénzügyi megfontolások ismeretében sem fogadhatjuk megnyugvással.

A rendelet a törvénnyel szemben ezen a ponton visszavonást jelent. Ha más indok nem is szólna mellette, mint az, hogy a beteg munkások még nehezebben fogják elhatározni (magukat arra, hogy kezdődő és kisebb baj esetén betegállományba vették magukat s így a betegség elharapódzását és súlyosbodását vonhatja maga után a három napi táppénzszünetelés: ez egyedül is elég sok volna arra, hogy ezt a külföldről importált rendelkezést, hatásait a lapján, majd revízió alá vegyék.

A táppénz összege az átlagok napibér 60 százalékát teszi ki ugyan ezután, az eddigi 50 százalékkal szemben, ez a 10 százalékos emelkedés szintén nem elégít ki bennünket, mert hisz az árviszonyok kedvezőtlen alakulásáért ez az emelés csak részleges rekompenzációt ad különösen a tisztviselőknél és a maganalkalmazottnál, akiknél a drágasági pótlékok a napibér-osztály megállapításánál nem vétetnek számításba, s akiknek táppénzét így már egy rájuk nézve kedvezőtlen alapon számítják ki.

Annak megvilágítására, hogy ez aggodalmunk is jogos, elég lesz talán a két szélső számadat idézése: az első napibér-osztályban 1 korona 50 fillérben, a legmagasabb osztályban, a kilencedikben pedig 11 koronában állapítja meg az átlagos munkabért a rendelet. Mindenki kiszámíthatja, hogy a legmagasabb átlagos munkabér 60 százaléka sem olyan összeg, amelyből a beteg munkás vagy beteg alkalmazott megfelelően láthatná el magát.

Értékes részei a rendeletnek azok az intézkedések, ame-

lyekkei az anya- és csecsemővédelem eredményességét kívánják fokozni. A törvényben biztosított! szülési segélyek módosulnak azzal, hogy a gyermekágyi segélyt a lebetegedés első napjától kezdve 8 héten át az átlagos napibér összegének 75 százalékában, kivételes esetekre ez magasabb, maximálisan 100 százalékban állapítja meg. Szoptatási segélyre igényük van azoknak a biztosított nőknek, akik gyermeküket maguk szoptatják, még pedig a gyermekágyi segély megszűnését követő 12 héten át az átlagos napibér 50 százalékában, sajnos, legfeljebb 2 korona összegben. Azok a biztosított nők, akik orvosi igazolás szerint gyermeküket szoptatni nem képesek, a kijáró szoptatási segély helyett, ennek összegét meg nem haladó értékű csecsemő-tápszert fognak kapni. Ingyen tejet is kikapnak a szoptatási segélyekben részesülő nők, s ugyancsak ingyen kaphatnak tejet a gyógykezelésben álló tuberkolotikus betegek is.

Komoly intézkedéseket látunk az új rendeletben a járulékok behajtásának biztosítására is. Újítás a rendeletben, hogy a pénztárak ezután már nem egyszerű fizetési jegyzékeket, hanem végrehajtási és büntetőjogi következményekkel járó fizetési meghagyásokat fognak kibocsátani. Kétségtelenül lényeges eredmény az is, hogy a szavatosság szempontjából a rendelet a pénztári követeléseket köztartozásoknak minősíti és a tartozásokért az üzemtulajdonossal együtt lakó házastársának a felelősségét is, kimondja; ám azokat a radikális eszközöket, amelyeket például a német biztosítási törvény alkalmaz a járulékokat! be nem fizető munkaadókkal szemben, ez a rendelet csak részben adja meg, mert azzal, hogy kihágásnak minősíti az alkalmazottaktól beszedett járuléknak a be nem fizetését, a további visszalérés útját teljesen nem torlaszolta el.

Munkásvédelmi szempontból is hoz újítást a rendelet: a pénztárak ezután a saját közegeik megállapításai alapján is előterjesztést tehetnek az illetékes iparhatósághoz, vagy minisztériumhoz egészségügyi óvórendszabályok elrendelése iránt. Minthogy eddig az 1917. évi XIX. t.-c. 183. §-a alapján csak az iparfelügyelő, a vasúti és hajózási főfelügyelő, a bányakapitányság, a dohányjövédéki központi igazgatóság stb. közlése alapján fordulhatt a pénztár az iparhatósághoz vagy a minisztériumhoz. A haladásra, a viszonyok javítására irányuló törekvést kétségbevonni ezen a ponton sem akarjuk. Ám megvizsgálhatjuk ezt és a többi újításokat bármily jóindulattal, a végső igazság az, hogy az új rendelet az előadottakból kitetszően csak részben teljesíti a felszínre hozott kívánságokat. Küzdelmünket a modern szociálpolitika elvein felépülő, a betegségek megelőző és ét célzó intézkedéseknek is tág

teret biztosító társadalmi biztosítás törvényéért a normális idők helyreálltakor fokozott energiával fogjuk folytatni.

Szakértekezlet az adminisztráció reformkérdéseiről. Az Országos Munkásbetegsegélyező- és Balesetbiztosító Pénztár és helyi szervei közötti viszony pénzügyi és adminisztratív vonatkozásainak tisztázása és rendezése, a pénztári ügykezelés egyszerűsítésére és olcsóbbá tételére való törekvés szükségessé tette, hogy a jövő berendezkedés előkészítése céljából közvetlen tárgyalások induljanak meg. Ezt a közvetlen tárgyalást az Országos Pénztár kezdesére december hó 8-án és 9-én tartották meg az Országos Iparegyesület helyiségében és az Országos Pénztár vezető tisztviselőin és szakelőadóin kívül a szakértekezleten az állami munkásbiztosítási hivatal képviselőjében dr. Buchberger József miniszteri osztálytanácsos, továbbá az alsólókubini, aradi, budapesti, eperjesi, győri iglói, kassai, kecskeméti, kólozs/vári komáromi, lévai, makói, miskolci, soproni, szabadkai, szegedi, temesvári, tordai, turócszentmártoni és újvidéki kerületi munkásbiztosító pénztárak igazgatói vettek részt.

A szakértekezlet tanácskozásainak az az emlékirat volt az alapja, melyet Sarkadi Ignác, az Országos Pénztár igazgatója készített. A memorandum tárgyalása során leszűrődött megállapodások gyakorlati keresztülvitelétől az értekezlet tagjai a pénztárak jövő működésének célszerűbb és hasznosabb alakulását várják.

Egyhangúlag csatlakoztak a szakértekezlet tagjai az előadó Sarkadi Ignác igazgatónak ahhoz a javaslatához, hogy önkormányzati, ügy- és vagyonkezelési, segélyszolgáltatási szempontból az összes pénztárak beható vizsgálat alá vonassanak, mely vizsgálat eredményéhez képest a szükséges fejlődés feltételeivel nem rendelkező életképtelen kerületi pénztárak a területileg legközelebb eső más kerületi pénztárakba olvasztassanak át.

Kifejezésre jutott az értekezleten az a régi kívánság is, hogy az általános revízió ugyanezzel a konzekvenciával a vállalati pénztárakra is terjesztessék ki, s hogy a bányatársulások és a dohánygyárak pénztárainak megszüntetése is napirendre tűzessék.

A pénztárak általános revíziójának Sarkadi igazgató elaburatumája szerint a következő kérdésekre kellene kiterjednie:

1. Mennyi a vizsgálat napján napibér-osztályok szerint részletezve egy-egy pénztárnak tagállománya?
2. Mennyi a behajtás alatt álló járulékkövetelése?
3. Mennyi a tartalékolt összeg az Országos Pénztár fennállása óta?

4. Mennyi a pénztárnak az Országos Pénztár fennállása óta fölöslege vagy hiánya?

5. Mennyi részletezve (gyógyszer, kórház stb.) a tartozása?

6. Mennyi a készpénzállaga?

7. Minő alapjai vannak és azok készpénzben vagy követelésekben vannak-e biztosítva?

A vizsgálat ezen adatai kétségtelenül kellő alapot fognak szolgáltatni az Állami Munkásbiztosító Hivatalnak arra a törvényszerű intézkedésre, amely egyrészt az életképtelen pénztárak feloszlását, másrészt a kerületi pénztárak újabb, megfelelőbb területi beosztását biztosíthatná.

Az Országos Pénztár fennállása óta állandóan felmerülő panaszok közül a betegsegélyezési ágazat kezelési költségei csökkentésének problémáját is felöleli az elaboratum, amely az ankét tárgyalási alapjául szolgált. Az előadó régi álláspontja szerint nálunk a kezelés nem költségesebb, mint más államok munkásbiztosító intézményeiben, mégis azt a nézetét is kifejtette Sarkadi igazgató, hogy az Országos Pénztár kezelési kiadásainak arányszámát lehet csökkenteni és a kezelés célszerűsítése révén pedig nagy anyagi hasznot lehet produkálni, ha a meglévő munkaerőket új irányukban foglalkoztatjuk.

Csökkenteni lehet a kezelési kiadásokat először azzal, ha a kerületi pénztáraknál az úgynevezett egyéni lapok használatát megszüntetjük, mert mint általános tapasztalataink igazolják, ez a nyilvántartási mód, úgy a dologi, mint a személyi kiadásokat nagy mértékben növeli és a gyakorlatban a tagsági igényjog megállapításának célját nem szolgálják kellőképp.

Nem szolgálhatják már azért sem, mert hisz a bejelentési lapokat nem okmányok, hanem csak bemondások alapján állítják ki a munkaadók és így azok teljesen megbízhatatlank.

A pénztári tagok igényjogosultságának megállapítására sokkal megbízhatóbb az a mód, amely a nagyobb pénztáraknál most is gyakorlatban van, ahol ugyanis¹ a tagok vagy hozzátartozóik részére a munkaadók állítják ki az igazolásokat és ezeknek az igazolásoknak alapján a minden munkaadó részére különben is vezetett nyilvántartásból állapítják meg, hogy maga a tag, vagy hozzátartozójának betegsége esetén a családfenntartó az igazolást kiadó munkaadónál tényleg munkában van-e?

Ezt, a nézete szerint egyébként is hiányos és megbízhatatlan egyéni lap-rendszert látja megszüntetendőnek az előadó, mert ezzel rengeteg személyi és dologi kiadást is takaríthatunk meg.

A passzív tagságot sem lehet az egyéni lapok adataiból

megállapítani, mert hiszen a foglalkozását nemcsak helyben, de országszerte változtató munkás tagsági adatait mindig csak az a pénztár tartja nyilván, amelyeknek kötelékébe az illető tartozik. Ehelyett azt a sokkal egyszerűbb eljárást kellene elrendelni, hogy minden tagnak kilépésekor adjanak ki egy igazolványt, amelyben a pénztár jegyezze be, hogy az illetőnek ki volt a munkaadója és az meddig volt nála a bejelentés szerint alkalmazva. Ezt az igazolást az illető tag őrizné meg és minden kilépéskor a saját érdeke szempontjából mutatná be a pénztárnak avégből, hogy passzív tagságának igazolhatása céljából a mindenkori adatok ebbe az igazolványba bejegyeztessenek.

Ez az eljárás az úgynevezett tagsági igazolványok kiszolgáltatását is fölöslegessé tenné, amiből látszik, hogy nyomtatvány-költségek révén ebben a vonatkozásban is országosan tetemes megtakarítást lehetne elérni.

A szóbanforgó egyéni lapokra a segélyek nyilvántartása szempontjából nincsen szükség, mert az adatoknak az egyéni lapokra való feljegyzése feleslegesen nagy kezelési munkát okoz, mert hiszen el lehet rendelni az idevonatkozó statisztikai lapoknak két példányban való vezetését, amelyek segítségével a pénztárak a segélyeknek nyilvántartását a náluk visszatartható másodpéldányon az egyéni lapok nélkül is eszközölhetik. A statisztikai adatszolgáltatást különben is az egyéni lapok nélkül is megadhatják a közvetítő helyi szervek: a bejelentő-, kijelentő- és változási lapok és munkabér-lajstromok közvetlen feldolgozásával az Országos Pénztár, illetve a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal teljesen megbízható statisztikát maguk készíthetnek.

Az úgynevezett évi jelentések dolgát is rendezni kellene, mert a közvetítő helyi szervek évi jelentéseinek nem kellene statisztikai kombinációk feldolgozására és munkásbiztosítási problémák fejtegetésére kiterjeszkedniök, hanem csak az üzleti forgalom beható ismertetésével.

Ettől az elvtől csak ott lehetne eltérni, ahol a pénztár bizonyos szociális viszonyainak megvilágítása és a közönség előtt való megvilágítása a prevenció céljait szolgálhatja.

A szakértekezlet kívánatosnak látja, hogy a helybeli pénztárak az 1917. évről is adjanak ki jelentést, melyben a háborús viszonyok-okozta változásokat és jelenségeket kellőképp világsítsák meg.

A kezelési költségeknek apasztása érdekében a kisebb pénztáraknál a kettős könyvvitel kiküszöbölését is célszerűnek ítélte a szakértekezlet, ami kétségtelenül helyes, mert a kis pénztárak üzleti forgalma nem igényli a kettős könyvvitelt.

További megtakarítások volnának elérhetők a kezeléshez

szükséges nyomtatványok központilag nagy tömegekben való előállítására révén és megszüntetendőnek látta a szakértekezlet Sarkadi igazgató javaslata alapján a fizetési jegyzékeknek havonként való kiállítását is, ami szintén számottévo munkaerőmegtakarítást és ezenfelül a nyomtatványokban való szükséglet apadását vonná maga után. A munkaadók megfelelő törvényszerű intézkedéssel az önként való befizetésre volnának kötelezendők, mely befizetésekről a pénztárak három havonként számlakivonatokat készítenének. A hátralékos munkaadók e számlakivonatokkal együtt három hónaponként fizetési meghagyásokra is kapjanak, melyek alapján közvetlenül a végrehajtási eljárás indulhatna meg. Feltétlenül szükségesnek mondták az értekezleti tagok, hogy minden pénztárnak külön végrehajtó közege legyen, amely kizárólag a pénztári járulék közigazgatási, behajtásával foglalkozik.

A bejelentési lapok másodpéldányainak a központba ellenőrzés és feldolgozás céljából naponként való fölterjesztésére vonatkozó előadói javaslatot az értekezlet nem tette magáévá, mert bár ennek gyakorlati kivitele leküzdhetetlen nehézségekbe ütközik, célszerűnek, sőt szükségesnek mondta ugyan azt, hogy az Országos Pénztár olyan foglalkoztatási statisztikát készítsen, amely az egyes iparágakban észlelhető egészségügyi jelenségeket feltüntesse, egészségügyi intézkedésekre alkalmas legyen, de erre a célra a bejelentési lapok másodpéldányai, a szakértekezleten kialakult vélemény szerint, nem alkalmas. A cél biztosítása érdekében az értekezlet arra kívánja kötelezni a pénztárakat, hogy az ily statisztikai feldolgozáshoz szükséges adatokat az előírandó módon gyűjtsék és meghatározott időben szállítsák.

Célszerűnek tartják az értekezleten résztvevő szakemberek azt is, hogy a pénztáraknak helyszíni vizsgálata a rendszeresebbé tétessék és hogy ebben az irányban az Országos Pénztár és az Állami Munkásbiztosítási Hivatal egyöntetűen és tervszerűen járjanak el.

Az a mostani rendszer, hogy minden pénztár a jóváhagyott költségvetés keretében foganatosítandó bizonyos intézkedésekben esetről-esetre kénytelen az Országos Pénztár hozzájárulását és az Állami Munkásbiztosító Hivatal jóváhagyását kikérni és bevárni, bénítóan hat a pénztárak mozgási szabadságára és sok fölösleges adminisztrációt is okoz. Ezt a rendszert Sarkadi igazgató elaboratuma is megváltoztattatandónak mondja s ezen a felszeg renden az értekezlet az előadó igazgató intencióinak is megfelelően akképen kíván változtatni, hogy a jóváhagyott! költségvetés keretében való szabad gazdálkodás minden pénztárnak biztosítsák és csak a költségvetésből való eltérési essék a központi fórumok jóváhagyása alá.

Amint ebből a rövid ismertetésből is látható, a munkásbiztosítással gyakorlatilag foglalkozó szakemberek a pénztári (adminisztráció egyszerűbbé és olcsóbbá tétele érdekében igen hasznos és eredményes szaktanácskozást tartottak és mindenképp kívánatos, hogy megállapodásaik érezhetővé váljanak a munkásbiztosítás egész adminisztratív rendszerén belül.

A Munkásbiztosítási Hivatal jelentése. A napokban jelent meg a munkásbetegsegélyző intézmény első öt évről szóló jelentés. A jelentésre még részletesen visszatérünk. Egyelőre a főbb adatokat közöljük, melyek a következők: 1912-ben 182 pénztár foglalkozott betegsegélyezéssel. A pénztárak egy részénél a betegsegélyezés az 1912. évben is fölösleget, a többieknél pedig hiányt eredményezett. A helyi pénztárak zárszámadásai szerint a fölöslegek összege 1,961.824 K, a hiányok összege 467.430 K volt, amihez képest az eredmény 1,49:4.394 K tiszta fölösleg volt.

A 182 pénztár betegség esetére biztosított tagjainak átlagos száma az előző évhez képest kerekén 83.000 taggal szaporodott és 1,237.820-at tett. A kirótt betegsegélyezési járulék 33*952.934 korona volt, úgy hogy egy tagra 27 K 43 f. esett az előző évi 26 K 32 fillérrel szemben.

A pénztárak jövedelmeinek tekintélyes hányada azonban tényleg nem folyt be 1912-ben sem, ami abból is kitűnik, hogy a betegsegélyezési járulék-hátralékok az 1911. évi 2,098.240 koronáról, 10,046.594 koronára emelkedtek.

A pénztárak összes költségei 1912-ben 34,070.609 koronát tettek. Ebből segélyezési költségre 27,362585 korona (80.3%, az előző évi 81.6 %-kal szemben); igazgatási költségre pedig 5,547.529 korona (18.3 %, az előző évi 15.5%-kal szemben) esett.

A segélyezési költségekből 12 millió korona, vagyis a járulékjövedelem 35.5%-a volt a táppénze. Ez után a legnagyobb tétel az orvosi költség, 6.3 millió (18.7%) és a gyógyászati ellátás 4.2 millió (12.5 %) koronával. A kórházi költség 2.5 millió koronára (6.1%) rúgott és az egyéb segélyezésekre (temetkezési segély, fürdők, szanatóriumok, szülésznői díjak, gyermekágyi segély együttesen 2.4 millió koronát (7.0 %) fordítottak.

Egy tagra 1912-ben 22 korona 11 fillér segélyezési költség esett.

A kezelési költségek 8.7%-kal növekedtek.

A balesetbiztosításnál a kártalanítási költségek 4.8 millió, az adminisztrációs költségek pedig 2.3 millió koronát tettek.

Az 1912-ben bejelentett balesetek száma 43.225

volt, úgy hogy 1000 teljes munkásra 56 ilyen baleset jutott. A Németbirodalomban ez a viszony-szám 61 volt ugyanebben az esztendőben, ami azt mutatja, hogy a bejelentett balesetek gyakorisága nálunk valamivel kisebb volt. mint a Németbirodal.

Felelős szerkesztő-kiadó: Kadosa Marcel dr.
Helyettes szerkesztő: Zádor Pál

Elek Lipót könyvnyomdája, Budapest, IV., Régi posta-uca 3.